

Н. Д. Трофаїлакандидат педагогічних наук,
викладач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

У статті зазначено, що знання іноземних мов – це ключ до успіху в сучасному світі, де спілкування іноземними мовами й обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення. Цікавість до вивчення мов традиційно велика, бо, перефразовуючи відомий вислів, можна сміливо сказати, що той, хто володіє мовами, володіє світом.

Людина, яка володіє мовами, – різнобічно розвинута особистість, має кращі здібності до вивчення нового, вільніша та більш впевнена у спілкуванні з людьми. У наш час з'являється все більше і більше охочих знати іноземні мови. Вони розуміють важливість їх вивчення. Вони не вважають це прагнення лише даниною моді, а замислюються про ті переваги, які дає знання іноземних мов будь-якій культурній людині. Вивчення будь-якої іноземної мови розкриває нові можливості, робить багатшим наш духовний світ. Володіючи іноземною мовою, людина автоматично переходить на вищий соціальний ступінь, оскільки стає конкурентоспроможним претендентом на високооплачувану посаду. Адже, як відомо, престижні організації зазвичай або самі є представниками іноземних фірм, або активно з ними співпрацюють. А там без знання іноземної мови не обійтись! Іноземні мови покращують якість нашого життя в усіх його сферах.

Якщо запитати батьків щодо віку дітей, з якого краще починати навчання іноземних мов, то це питання залишається дискусійним. Тому сьогодні батьки замислюються над тим, щоб почати навчати дітей із раннього віку. Перед батьками стоять важливі завдання: знайти гарного вчителя для індивідуального навчання, віддати дитину до закладу дошкільної освіти, де дітей навчають іноземної мови в колективі або ж віддати у приватну школу. Але, на жаль, батьки інколи через жагу всебічного розвитку дітей забувають, що дітей позбавляють дитинства. Що стосується вчителів та вихователів із правом навчання дітей іноземної мови, то їхнє завдання – зацікавити дітей вивченням іноземної мови, обрати методiku, за якою діти зможуть вивчати іноземну мову, а також знайти індивідуальний підхід до кожної дитини, адже кожна дитина індивідуальна.

Ключові слова: іноземна мова, діти, заклад дошкільної освіти, вчитель, батьки.

Постановка проблеми. З розвитком суспільства і появою інноваційних технологій великого значення набуло вивчення іноземних мов. Якщо раніше такі знання були необхідні суто для працевлаштування, то сьогодні немає такої сфери людської діяльності, де б не використовувались іноземні мови.

Знання іноземних мов – це ключ до успіху в сучасному світі, де спілкування іноземними мовами й обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення. Інтерес до вивчення мов традиційно великий, бо, перефразовуючи відомий вислів, можна сміливо сказати, що той, хто володіє мовами, володіє світом.

Важливу роль у житті людини відіграє знання іноземної мови. За допомогою мови люди розширюють кругозір, спілкуються з мешканцями інших країн, долучаються до чужої культури, по-новому дивляться на навколишній світ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що багато вітчизняних та закордонних науковців зробили вагомий внесок у дослідження проблеми викладання і вивчення іноземних мов (О. Вишневський, І. Зимня, Г. Китайгородська, С. Ніколаєва, Є. Пасов, Г. Рогова, О. Тарнопольський).

Мета статті – розглянути та проаналізувати важливість вивчення іноземної мови й аспекти змісту підготовки вчителя іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Сучасна система іншомовної підготовки передбачає більш раннє навчання іноземних мов, оскільки покращення ефективності навчання дітей дошкільного віку іноземної мови є одним із нагальних питань сучасної педагогічної системи. Отже, важливим питанням є пошук ефективних підходів, методів, форм і засобів підготовки дітей дошкільного віку до якісного іншомовного спілкування, оскільки сьогодні ця проблема перебуває на стадії дослідження.

Питання щодо віку дітей для початку навчання іноземних мов залишається дискусійним. Деякі вчені (І. Веронська, Н. Імедадзе, Л. Калініна, Н. Ронже, О. Митецька, О. Протасова) наполягають на ефективності навчання дітей іноземних мов від народження до 3-х років у колі сім'ї, за відомим класичним принципом «одна особа – одна мова». На думку М. Монтессорі, сенситивний період для вивчення іноземних мов – це вік від 2-х до 7-ми років [3, с. 15].

Більшість же вчених вважають найбільш сприятливим для початку навчання іноземних

мов дітей вік від 4-х до 6-ти років (А. Гергель, О. Негневицька, Т. Полонська, Е. Пулгрем, В. Пенфілд, З. Футерман, Т. Шкваріна, К. Agoston, Th. Andersson та ін.).

На думку багатьох дослідників, дошкільний вік – найбільш сенситивний період для оволодіння дітьми основами іноземного мовлення. Аналіз наукових праць свідчить про актуальність вивчення процесу підготовки дітей до іншомовного спілкування.

Теоретичне осмислення актуальних досягнень у галузі дошкільної закордонної освіти зумовлює необхідність підвищення її якості в Україні. Реформування сучасного дошкільця сприяє визначенню й утвердженню як пріоритетних особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів до реалізації змісту освіти дітей [1].

Зміни в соціально-політичному житті країни в руслі чинного законодавства, Конституція України, Закон України «Про освіту» й інші увиразнюють низку концептуальних положень її обов'язкового структурного компонента – мовної освіти.

Тому включення іноземної мови в систему дошкільної освіти і виховання України було продиктовано низкою причин, основною серед яких стала наявність суперечностей між оволодінням іноземною мовою в сучасному світі, перевтіленні їх у наявний чинник соціально-економічного розвитку суспільства загалом і недооцінюванням та недосконалістю навчання в сучасній українській школі [3].

На нараді в Міністерстві освіти і науки України із проблем навчання іноземних мов у закладі дошкільної освіти (далі – ЗДО) наголошувалося на тому, що перспективним шляхом забезпечення системи дошкільної освіти фахівцями з іноземних мов є підготовка дошкільних працівників із правом навчання іноземних мов. З огляду на це, не лише постають нові проблеми формування комунікативної компетенції дітей дошкільного віку, а й посилюється запит педагогічної спільноти на навчально-методичну літературу як засіб фахової підготовки вихователів ЗДО до навчання дітей іноземної мови з наймолодшого віку. Від рівня їхньої фахової підготовки, а також теоретичної, методичної і практичної майстерності залежатиме зацікавлення дошкільників мовою, ступінь опанування нею, їхня комунікативна компетенція [4].

Вивчення іноземної мови дошкільниками не лише озброює малят основами іншомовного спілкування, а також є дієвим засобом розвитку, виховання, особистісного становлення дитини. Сучасні концептуальні підходи до навчання дітей іноземної мови враховують психофізіологічні можливості дітей дошкільного віку, уже сьогодні ми маємо «сім законів ефективного навчання іноземної мови», детально відпрацьовані й обґрунтовані Т. Шкваріною.

1. Формувати іншомовну комунікативну компетентність.

Дошкільний період результативний не стільки для навчання, скільки для розвитку, загальної освіти дитини. Метою вивчення іноземної мови в цей період має бути сприяння повноцінному, своєчасному розвитку дитини, її адаптації до життя в суспільстві. Тому важливо формувати саме іншомовну комунікативну компетентність.

2. Навчати іншомовного спілкування, а не іншої мови.

Процес навчання іноземної мови має бути організованим і керованим грамотним педагогом так, щоб у дитини виникла потреба вживати іншомовний матеріал у власному мовленні. Така сформована потреба забезпечить дитині іншомовне спілкування у професійній діяльності дорослого життя.

3. Зразки мовлення – основа для формування іншомовної компетентності дошкільнят.

Навчання іноземної мови базується не на повторенні окремих слів за педагогом, а у процесі спілкування. Тому важливо спонукати дитину до використання мовленнєвих кліше та часто вживаних висловів за темами близького та зрозумілого дитині оточення: наприклад, привітання, подяка, називання себе, команди до виконання дій тощо. Такі зразки підбираються з урахуванням потреб спілкування, стають опорою для засвоєння мовного матеріалу. Формування мовленнєвої компетенції дошкільників реалізується саме у процесі засвоєння зразків мовлення.

4. Гра – провідний метод і форма навчання дошкільнят іноземної мови.

На заняттях з іноземної мови діти повинні постійно перебувати в умовах уявної мовної ігрової ситуації. Важливо використовувати форми і методи, які базуються на різноманітних компонентах ігрової діяльності. Дидактична гра є провідним методом розвитку іншомовного мовлення дітей дошкільного віку.

5. Провідна роль пізнавальної та ігрової діяльності.

За теорією діяльності, обґрунтованою Л. Виготським, П. Гальперінім, О. Запорожцем, О. Леонтєвим, у діяльності виділяють три взаємопов'язані складові частини: мотив, мету та виконання. Вивчаючи з дітьми іноземну мову, учитель обов'язково мотивує мовленнєву діяльність. Діяльність стає можливою лише тоді, коли є розуміння мети, яке породжується мотивом. А сам мотив залежить від потреби розмовляти іноземною мовою. На жаль, така потреба в дошкільників відсутня. Тому й необхідно поєднати іншомовну мовленнєву діяльність із пізнавальною й ігровою, які є «рідними» видами діяльності дитини дошкільного віку.

6. Заняття в системі – базова форма навчання дошкільнят іноземної мови.

Однотипні комплексні заняття з вивчення іноземної мови нерезультативні. Варто практикувати цикли занять за типом навчальної діяльності, що домінує, коли заняття не розпадаються на окремі, де виконується конкретний новий програмовий матеріал, а забезпечується чітка низка взаємопов'язаних циклів – тем, що і сприяє успішному засвоєнню іноземної мови.

7. Успіх породжує успіх.

Завдання, які підбирає вчитель, мають бути посилюючими для дітей дошкільного віку та цікавими. Лише відчуваючи ентузіазм, керуючись внутрішньою мотивацією, дитина буде успішною. Навчання дошкільників іноземної мови треба організувати таким чином, щоби ситуацію успіху дошкільник і вчитель відчували якомога частіше [8].

Американський лікар Г. Доман, автор книг «Гармонійний розвиток дитини», «Як дати вашій дитині енциклопедичні знання» та інших, пише: «Якщо яка-небудь доросла людина забажає швидко придбати комплекс неповноцінності, то все, що для цього треба зробити, – це позмагатися у вивченні іноземної мови з малюком, якому півтора роки». Дослідник вважає, що дитина спроможна опанувати до трьох – чотирьох мов, якщо ними спілкуються в родині, де росте малюк, що починати навчання потрібно майже з перших місяців. У його інституті за його програмою пройшли навчання вже десятки тисяч дітей, тому що ранній вік є періодом, коли росте мозок, і можливості навчання в цей період унікальні.

К. Ушинський писав: «Дитя привчається за декілька місяців так говорити іноземною мовою, як не може привчитися за декілька років».

Успішне оволодіння дітьми іноземною мовою стає можливим ще й тому, що дітей, особливо дошкільного віку, відрізняє більш гнучке та швидке, ніж на подальших вікових етапах, запам'ятовування мовного матеріалу; наявність глобально діючої моделі і природність мотивів спілкування; відсутність мовного бар'єра, страху гальмування, який заважає розпочати спілкування іноземною мовою навіть за наявності необхідних навиків; порівняно невеликий досвід у мовному спілкуванні рідною мовою та інше. Крім того, гра, яка є провідним видом діяльності дошкільника, дозволяє зробити комунікативно цінними практично любі мовні одиниці [2].

На сучасному етапі реформування освітньої системи України до вихователя із правом навчання іноземної мови сформульовано низку вимог:

– володіння знаннями зі своєї дисципліни, він повинен моделювати навчальний процес із проєкцією на досягнення його високої ефективності; педагог має вирізнятися творчістю;

– повинен бути обізнаним із раціональними формами організації навчального процесу і впроваджувати їх у реальну практику роботи з дітьми;

– використовувати ефективні методи і прийоми навчання, оптимальні способи досягнення означених цілей [6].

З огляду на це, сучасний педагог повинен бути поінформованим щодо основних положень державної політики України в галузі дошкільної освіти загалом і навчання іноземних мов зокрема, а також знати особливості особистісного розвитку дитини, її життєво важливі сфери, насамперед рівень сформованості пізнавальних інтересів, від яких значною мірою залежить технологія і специфіка навчання іноземної мови в умовах ЗДО.

Безумовно, майбутнім фахівцям, які будуть навчати дітей дошкільного віку іноземної мови, необхідно пам'ятати, що через вікові особливості дошкільники надзвичайно рухливі, тому використання ігрових прийомів перетворює навчання іноземної мови на природний розвиток дитини [5].

До того ж останнім часом зростає кількість гіперактивних дітей, у яких концентрація уваги дуже обмежена, що потребує від фахівців високого професіоналізму: часто виявляти винахідливість, володіти асоціативним мисленням, оскільки немає часу згадувати фрази, думати, «відпочити». До кожного заняття треба ретельно готуватися і до автоматизму відпрацьовувати його перебіг. Не секрет, що навіть досвідчені педагоги після занять із дітьми дошкільного віку виснажені як психологічно, так і енергетично: треба всього себе віддати малечі. Паузи тут відсутні. Такий темп навчально-виховного процесу вимагає від майбутніх вчителів англійської мови досконалого володіння нею. Із даною категорією дітей проводити заняття набагато складніше, ніж з учнями старших класів [7].

Слід пам'ятати, що методик навчання дітей іноземної мови існує безліч, але передусім вона повинна мати тісний зв'язок із дисциплінами професійно-педагогічного спрямування, як-от: «Педагогіка», «Психологія загальна та вікова», «Психологія педагогічна», «Дидактика», «Теорія та методика виховання»; дисциплінами філологічного спрямування, як-от: «Практика усного та писемного мовлення», «Іноземна мова» та ін.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи сказане, можна дійти висновку, що, будучи першою освітньою ланкою в житті людини, дошкільна освіта повинна допомагати дитині збагачувати свої знання та реалізувати природний потенціал. Оволодіння іноземною мовою є одним зі шляхів входження дитини до полікультурного соціуму, у чому допоможуть професіонали-педагоги, на підготовку яких скеровано організацію навчально-виховного процесу у ЗВО.

Список використаної літератури:

1. Богуш А. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. *Мовленнєві ігри, ситуації, вправи* : навчально-методичний посібник / А. Богуш, Н. Луцан. Київ : Слово, 2008. 256 с.

2. Бойко О. Особливості формування мовленнєвої активності у дітей на заняттях з іноземної (англійської) мови. *Наукові записки Ніжинського державного ун-ту імені М. Гоголя* : науковий журнал / за ред. Є. Коваленко. Ніжин : НДУ, 2006. С. 45–48.
3. Будак С. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками : монографія зі спецпрактикумом : у 2-х кн. Київ : Видавничий дім «Слово», 2008. 288 с.
4. Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)». Київ : Райдуга, 1994. 61 с.
5. Зубенко Т. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи. Миколаїв : МДУ імені В.О. Сухомлинського, 2006. 120 с.
6. Марчій-Дмитраш Т. Навчання іноземної мови дітей дошкільного віку : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2015. 64 с.
7. Чайка В. Основи дидактики : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2011. 238 с.
8. Шкваріна Т. Англійська мова для наймолодших : програма, методичні рекомендації, розробки занять. Харків : Видавнича група «Основа», 2005. 176 с.

Trofaila N. Importance of study of foreign languages in preschool

The article describes that knowledge of foreign languages is the key to success in the modern world, where communication in foreign languages and the processing of enormous amounts of information are becoming increasingly important. Interest in the study of languages is traditionally great, since paraphrasing the famous statement, one can safely say that the one who speaks languages has the world.

In general, a person who speaks languages is a versatile personality, has the best ability to learn new, freer and more confident in communicating with people. In our time more and more people want to know foreign languages. They understand the importance of their study. They do not consider this aspiration to be a tribute to the fashion, but they reflect on the benefits that the knowledge of foreign languages gives to any cultural person. Studying any foreign language opens up new opportunities for us, makes our spiritual world richer. Speaking in a foreign language, a person automatically passes to a higher social degree, as he becomes a competitive candidate for a high-paying post. After all, as you know, prestigious organizations, as a rule, either themselves are representatives of foreign firms, or conduct active partnerships with them. And there without the knowledge of a foreign language can not do! Foreign languages improve the quality of our lives in all its spheres.

Asking parents about the age of children to start learning foreign languages, this question remains controversial. Therefore, today, parents are thinking about starting to teach children from an early age. Parents have important tasks: to find a good teacher for individual learning, to give the child to a pre-school setting, where children learn a foreign language in a team or give it to a private school. But unfortunately, parents sometimes forget about the fact that children are taken away from childhood when they are thirsting for the comprehensive development of children. As for teachers and educators with the right to teach foreign language children, their task is to: interest children in the study of a foreign language, choose a method by which children can learn foreign languages, and also find an individual approach to each child, because each child is individual.

Key words: foreign language, children, institution of preschool education, teacher, parents.